

Öğretmen Adaylarının Uygulama Dersleri İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmalarının İçerik Analizi¹

Content Analysis of Academic Research about Pre-Service Teachers' Training Course

Serkan DİNÇER*

Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Tuğba KAPISIZ**

Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet

Eğitimin niteliğini belirleyen faktörlerin en önemli basamaklarından biri olan öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitim tarihi boyunca birçok açıdan incelenmiştir. Öğretmen eğitiminin ilk aşamasında yer alan hizmet öncesi eğitim, kuram ve uygulama sürecinden oluşmaktadır. Bu bileşenlerden biri olan uygulama süreci, adayların mesleki gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. 2007 yılına kadar öğretmen adayları, mesleki uygulamalarını genel olarak eğitimlerinin birinci ve dördüncü sınıflarında yaparken, 2006 yılında eğitim fakülteleri programlarının yapılandırılması ile bu uygulamalarını büyük ölçüde son sınıflarında yapmaya başlamıştır. Bu yapılandırmadan önce, uygulama dersleri ile ilgili birçok problemle karşılaşmış; yapılan düzenlemeler ile bu problemlerin bir kısmı çözüme ulaştırılmıştır. Yapılan bu düzenlemelere rağmen, öğretmen adayları hala uygulamalarla ilgili önemli problemler yaşamaktadır. Kurumlar arası koordinasyon ve rehberlik hizmetlerinin eksikliği, öğretmen adaylarının olumsuz tutuma sahip olması, yeterli uygulama sınıfı/ortamı sağlanamaması gibi faktörler bu problemlerin başında gelmektedir. Tespit edilen problemlerin belirli başlıklar altında toplanıp değerlendirilmesi ve çözüm üretilmesi, geleceğin öğretmeni olacak adayların sorumluluk, yeterlilik ve etik değerler kazanmasında önemli olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceyle çalışmanın amacı "öğretmen adaylarının uygulama dersleri ile ilgili karşılaşılan sorunların tespiti ve çözüm üretilmesi" olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları; öğretmenlik uygulaması; hizmet öncesi eğitim.

Abstract

Training of teachers at the beginning of the factors affecting the quality of education has been investigated in many ways throughout the history of education. The first stage of the pre-service training of teacher education consists

¹ Bu makalenin kısa bir özeti 4-6 Ekim 2012 tarihlerinde Gaziantep Üniversitesi'nde gerçekleştirilen VI. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu'nda sunulmuştur.

* dincerserkan@cu.edu.tr

** tugbakapisiz@hotmail.com

of theory and practice process; and the implementation process one of these components plays an important role in the development of prospective teachers' profession. While until 2007 the prospective teachers practice in general their professional in the first and last education classes, in 2006 those implications have been started on a large scale in the last year due to the change in education programs of faculties. Before this configuration, there were a lot of problems related to the application courses; some of these problems came to an end with the regulations. Despite these regulations, nowadays the prospective teachers still face major problems about the implications. Factors such as lack of inter-agency coordination and guidance services, the negative attitude of prospective teachers, and lack of adequate implementation class/environment are the main reasons of this problem. The evaluation of the identified problems and finding solutions to these problems are being considered as important factors in acquiring the responsibility, competence and ethical values of the prospective teachers. The purpose of this study is to identify the encountered problems by evaluating the academic researches of prospective teachers about the implication classes and to find solutions to these problems.

Keywords: Pre-service teachers; teaching practice; pre-service education.

Giriş

Günümüzde hızla değişen dünyada, ihtiyaç duyulan bireylerin özellikleri de sürekli bir değişim halindedir. İhtiyaç duyulan insan profili öğrenme, eleştirel ve analitik düşünebilme; kendine has, özgün ürün üretebilme özelliklerini kapsamaktadır (Aydın, Selçuk ve Yeşilyurt, 2007; Koç ve Yıldız, 2012). Bu belirtilen özelliklere sahip insan tipinin yetiştirilmesinde, eğitimin rolü ve niteliği oldukça önemlidir. Eğitimin niteliğini etkileyen birçok faktör bulunmakta ve bu faktörlerin içerisinde öğretmen niteliği ilk sıralarda yer almaktadır (Oral ve Dağlı, 1999). 1739 sayılı milli eğitim temel kanununun 43. maddesi incelendiğinde; öğretmenlik mesleğinin devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan bir ihtisas mesleği olduğu açıkça belirtilmektedir (Dağlı ve Oral, 1999).

Nitelikli bir eğitim sunmada önemli bir yere sahip öğretmen yetiştiren kurumlar, Türk Eğitim Sistemi'nde ilk olarak 1848 yılında kurulmuş; 1982 yılında 11. Milli Eğitim Şurası'nda dünyadaki gelişmeler değerlendirilerek günümüz öğretmen yetiştiren kurumların temel yapısı belirlenmiştir. Şurada alınan kararlar doğrultusunda öğretmen yetiştirmenin birinci koşulu, öğretmenlik meslek bilgisi programlarında birlik ve beraberliğin sağlanması olarak belirlenmiş; bu beraberliğin de uygulama faaliyetlerinde sürdürülmesi gerekliliği belirtilmiştir. 1983 yılında yükseköğretim kurumlarının yeniden teşkilatlanması hakkında çıkarılan kanunla bütün öğretmen yetiştiren kurumlar Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlanmıştır. 1990'lı yılların ikinci yarısına kadar öğretmen yetiştirme yaklaşımları sadece okulların öğretmen ihtiyaçlarını kısa sürede karşılama amacı taşırken, bu tarihten sonra nitelikli öğretmen yetiştirme yaklaşımları benimsenmeye çalışılmıştır (Kiraz, 2002). Bu amaçla 1998 yılında uygulanmaya başlanan sınıf ve alan öğretmeni yetiştirme programları için eğitim fakültelerinde yeniden yapılandırma çalışmalarına başlanmıştır (Küçükahmet, 2007; MEB,

1982). Bu yapılandırma ile öğretmen adaylarına zamanlarının önemli bir kısmını uygulama okullarında geçirmelerine imkan sağlayan değişiklikler yapılmıştır. Son olarak 2006 yılından itibaren geçerli olacak müfredat değişikliğiyle son yapılandırma yapılmıştır. Bu yeni yapılandırma ile öğretmen adaylarının kendi alanlarında daha derinlemesine eğitim görmeleri amaçlanmıştır (Yılmaz ve Altinkurt, 2011).

Öğretmen adaylarına mesleki alanda bilgi ve tecrübe kazandırmayı amaçlayan hizmet öncesi eğitim uygulamaları, bu yeni yapılandırma sonucu köklü değişikliklere uğramıştır. Bir dersin nasıl düzenlendiği, hangi aşamalardan oluştuğu, sınıf yönetiminin ne şekilde yapıldığı, idari görevlerdeki hiyerarşi ilişkileri gibi basamakları inceleyerek portfolyo hazırlamayı amaçlayan bu uygulama dersleri, önceki yıllarda genel olarak birinci ve dördüncü sınıfta uygulanırken, program değişikliği ile genel olarak dördüncü sınıfta uygulanmaya başlamıştır (Seçer, Çeliköz ve Kayılı, 2010; Şahin, Erdoğan ve Aktürk, 2007; YÖK, 1998). Bu değişiklikle öğretmen adaylarının dördüncü sınıf birinci dönem müfredatında mevcut olan okul deneyimi dersi ile gözlem; ikinci dönem müfredatında yer alan okul deneyimi dersi ile meslek uygulaması yapımları planlanmıştır.

Türkiye’de uygulanan uygulama dersleri diğer ülkelerdeki öğretmen adaylarının uygulamalarına benzerlik göstermektedir. Ancak diğer ülkelerdeki uygulama derslerine çeşitli eleştiriler gelmektedir. Örneğin Shantz (1995), öğretmen adayları zamanlarının çoğunu uygulama okullarında geçirmeleri halinde mevcut sistemi ve uygulama öğretmenlerini taklit ederek öğretmenlik mesleğinin gelişememe olasılığını belirtmektedir. Bu düşünceye paralel olarak Kiraz (2001, 2002) ve Reecer (1995) benzer eğilimleri belirtmiş, profesyonel öğretmenlerin kendi öğrenci ve derslerine odaklanması nedeniyle öğretmen adaylarına bir şey öğretmelerinin zor olduğunu belirtmiştir. Bu eleştirilere rağmen mesleğin tanıtılması ve mesleki gelişime katkıda bulunan uygulama dersleri (Gökçe ve Demirhan, 2005), öğretmenlik mesleği için vazgeçilmez bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nitelikli öğretmen yetiştirmede katılımcılar arası işbirliğinin ve sorumluluğun paylaşılması oldukça önemlidir. Öğretmenlik uygulamasında bu işbirliği ve sorumluluk fakülte yönetimi, bölüm koordinatörü, okul yönetimi, uygulama öğretmeni ve öğretmen adayı arasında oluşmaktadır. Ancak bu işbirliği içinde büyük pay uygulama öğretmeni ve öğretmen adayı arasında gerçekleşmektedir. Belirtilen bu işbirliğine rağmen, öğretmen adaylarına rehberlik edecek uygulama öğretmenlerinin özelliklerinin genelde göz ardı edildiği ve her öğretmenin potansiyel uygulama öğretmeni olarak görev yapabileceği düşünülmektedir. Ancak bir öğretmen mesleğinde ne kadar yetkin olursa olsun, uygulama öğretmeni olabilmek için bazı ek becerilere sahip olması gerektiği de şüphesiz ki bir gerçektir (Kiraz, 2002). Uygulama öğretmenlerinin istekli ve ilgili olmaları öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterliliklere üst düzeyde sahip olmaları ve kendilerini sürekli geliştiriyor olmaları öğretmen adaylarının nitelikli bir biçimde yetişmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Gökçe ve Demirhan, 2005).

Bu bilgiler ışığında öğretmenlik mesleği için vazgeçilmez olan öğretmenlik uygulaması ile ilgili sorunları, sınırlılıkları özellikle uygulamanın son dönemlerde nasıl bir etkisi olduğunu araştırmak için, belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanan (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008) içerik analizi kullanılarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğretmenlik uygulamasının öğretmen adayları üzerinde etkileri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasına karşı tutumları nasıldır?
- Öğretmenlik uygulamasında öğretmen adaylarının yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasına karşı görüş ve önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma sorularına cevap verebilmek için çalışmanın yönteminde; sözlü ya da yazılı verilerin belirli bir problem/amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenerek belirli bir anlam çıkarılması olarak tanımlanan içerik analizi kullanılmıştır.

Veri Toplama

Araştırma sorularına cevap aramak için Ulakbim (2012), Türk Eğitim İndeksi (2012), Asos İndeks (2012) ve Google Akademik (2012) veri tabanlarındaki ilişkili makaleler taranmıştır. Araştırma 05 Mayıs 2012 tarihinde yapılmış, 1 Temmuz 2012 tarihinde tekrar tarama yapılarak kontrolleri sağlanmıştır. Makaleler "öğretmenlik uygulaması", "okul deneyimi", "öğretmen adayı", "meslek eğitimi", "öğretmen yetiştirme" anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Bulunan akademik çalışmalar hakemli dergilerde ve son on yılda yayınlananlarla sınırlandırılmış (2003-2012). Sempozyum, kongre vb. bilimsel etkinliklerde sunulan bildiriye çalışmada yer verilmemiştir. Bu kriterlere göre bulunan 84 makale içinden nitel çalışmalar ve özellikle uygulama sorunlarına odaklanan makaleler seçilerek, çalışmaya 21 makale dahil edilmiştir.

Veri Analizi

Veri analizlerinde nitel yöntemler kullanılmış, tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri belirli başlıklar altında toplanarak yorumlanmıştır. Nitel veriler nicel verilere dönüştürülmemiş ayrıca çalışmada nicel verilere yer verilmemiştir.

Bulgular

Yapılan analizler sonucunda incelenen araştırmaların, öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine karşı düşünceleri, tutumları ve yaşanan problemleri incelediği tespit edilmiştir. Belirlenen problemler doğrultusunda bu problemlere çözüm yolları aranmış, birçok öneride bulunulmuştur. İncelenen makalelerde belirlenen problemler sınıflandırılarak,

okul içinde, fakülte içinde ve danışmanlık hizmetleri başlıkları altında değerlendirilmeye alınmıştır.

Okul İçinde Yaşanılan Problemler

Yapılan incelemeler sonucunda öğretmen adaylarının okul içinde yaşadıkları problemlerin başında uygulama sınıflarında birden fazla öğretmen adayının aynı anda bulunması nedeniyle uygulama için yeterli zaman bulamamaları olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Oğuz (2004) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adayları uygulama süreleri ile ilgili olumsuz görüş bildirmiş, bu uygulama derslerinin altı dönem boyunca sürdürülmesi gerektiğini önerdiklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmada tespit edilen bu probleme benzer olarak Aydın, Selçuk ve Yeşilyurt (2007), Baştürk (2009), Becit, Kurt ve Kabakçı (2009), Çetintaş ve Genç (2005), Demircioğlu (2003), Gökçe ve Demirhan (2005), Kudu, Özbek ve Bindak (2006), Şaşmaz-Ören, Sevin ve Erdoğan (2009); Turgut, Yılmaz ve Firuzan (2008), Yüksel (2008) de benzer sorunlara değinmiştir. Ayrıca Seçer, Çeliköz ve Kayılı (2010) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adayları uygulama sürelerinin az olmasını belirtmesine ek olarak, uygulama sınıflarına birden fazla öğretmen adayının girmesi sonucu bu sürenin daha da azaldığı sonucuna ulaştığı dikkati çekmiştir.

Okul içerisinde yaşanan problemlerden bir diğeri sınıf yönetimi alt başlığında karşımıza çıkmaktadır. İncelenen araştırmalar sonucunda öğretmen adaylarının öncelikle öğretmenler tarafından bir öğretmen olarak kabul edilmemesi sonucunda adaylar sınıf yönetiminde başarılı olamadıklarını belirtmişlerdir (Baştürk, 2009; Koç ve Yıldız, 2012; Seçer, Çeliköz ve Kayılı, 2010). Öğretmenlerin, adayları öğretmen olarak kabul etmemesi ve sınıf içerisinde "öğretmen ablanız/abiniz" şeklinde hitap etmesi sonucunda öğrencilerin de adayları öğretmen olarak görmeyerek iletişimi öğrenci-öğretmen ilişkisi yerine normal bir yardımcı şeklinde kurdukları belirtilmiştir (Seçer, Çeliköz ve Kayılı, 2010). İlgili literatür incelendiğinde çalışmaya dahil edilmeyen ancak benzer sonuçlar bulan bir çok araştırmaya ulaşılmıştır (Alaz ve Birinci-Konur, 2009; Cansaran, İdil ve Kalkan, 2006; Harmandar, Bayrakçeken, Kincal, Büyükkasap ve Kızılkaya, 2000).

Demirli, Kerimgil ve Donmuş (2012) bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik görüşlerine yer vermiş, bu öğretmenlerin bir öğretmen olarak değil daha çok teknik servis elemanı olarak görüldüğünü belirtmiştir. Ne yazık ki profesyonel öğretmenlerin bile öğretmen olarak değil, alanı hangi mesleği işaret ediyorsa o meslekte kabul edilen ülkemizde, öğretmen adayları da benzer sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin Seçer, Çeliköz ve Kayılı (2010) çalışmalarını okul öncesi öğretmenliği bölümü üzerine yapmış, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu kendilerini farklı görevlerde ve yardımcı eleman olarak görevlendirildiğini belirttiklerini ifade etmiştir. Benzer olarak Becit, Kurt ve Kabakçı (2009) çalışmasını BÖTE öğretmen adayları üzerinde yapmış öğretmen adaylarının bir öğretmen olarak değil, bilgisayar teknisyeni olarak görevlendirildiğini belirtmiştir. Genel olarak teknik alan öğretmen adaylarının karşılaştığı bu problemler diğer alanlardaki öğretmen

adaylarının karşısına çıkmakta; alanına göre amaç dışı görev verilmemesi durumunda ise sekreteryaya vb. görevlerde okul içinde görevlendirilmektedir.

Öğretmen adayları okul içerisinde ayrıca öğretmenlere tanınan hakların kendilerine sağlanmaması (Aydın, Selçuk ve Yeşilyurt, 2007), sınıf içinde kullanacakları materyallerin bulunmaması ya da kendilerine verilmemesi (Çetintaş ve Genç, 2005; Demircioğlu, 2003; Özdemir- Özden ve Özden, 2010) konularında problemler yaşadıklarını belirtmiştir. Öğretmen adayları son olarak okulun konumu ile ilgili problemler yaşadıklarını belirtmiştir (Aydın, Selçuk ve Yeşilyurt, 2007; Seçer, Çeliköz ve Kayılı, 2010; Turgut, Yılmaz ve Firuzan, 2008). Öğretmen adayları uygulama okullarının kendi tercihlerine bırakılmadan belirlenmesi nedeniyle özellikle ulaşım ile ilgili ciddi sıkıntılar yaşadıklarını belirtmektedir. Barınma yerleri, uygulama okulu ve fakültelerinin konumlarının zaman zaman birbirlerine ters ve uzak olması nedeniyle zamanında yetişemediklerini belirttikleri dikkati çekmiştir.

Fakülte İçinde Yaşanılan Problemler

Öğretmen adaylarının fakülte içerisinde yaşadığı problemler incelendiğinde hemen hemen tüm çalışmalarda okul-fakülte iletişim problemi ciddi bir sıkıntı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iletişim problemleri nedeniyle öğretmen adayları okulda yaşadıkları herhangi bir sorunda fakültelerini bilgilendiremedikleri, uygulama ya da fakülte'deki derslerinin zamanlarının değişmesi nedeniyle bu derslerin aynı zamana veya çok yakın zaman aralığına denk geldiğini (Aydın, Selçuk ve Yeşilyurt, 2007) belirtmektedir. Ayrıca okuldaki müfredat/yöntem değişikliği ya da sistem değişikliğinin fakülte tarafından bilinmemesi nedeniyle bu yöntemlere öğretmen adaylarının çok yabancı olması birçok çalışmada belirtilmiştir (Akbaşlı, 2010; Becit, Kurt ve Kabakçı, 2009; Çetintaş ve Genç, 2005; Demircioğlu, 2003; Gökçe ve Demirhan, 2005; Koç ve Yıldız, 2012; Seçer, Çeliköz ve Kayılı, 2010; Şahin, Erdoğan ve Aktürk, 2007; Şaşmaz-Ören, Sevin ve Erdoğan, 2009; Turgut, Yılmaz ve Firuzan, 2008; Yüksel, 2008).

Arı (2010) ayrıca öğretmen adaylarının fakültede almış oldukları derslerde yapılandırıcı yaklaşım hakkında yetersiz yetiştirildiklerini belirttiklerini ifade etmiştir. Buna ek olarak okul sistemi ve müfredat hakkında öğrendiklerinin güncel olmadığını, öğrendikleri ile gördüklerinin farklı olduğunu; bu nedenle çeşitli problemler yaşadıklarını ifade ettiklerini belirtmiştir. Bu çalışmada son olarak öğretmen adayları ölçme-değerlendirme sürecinde kendilerine yeterli bilgi verilmediğini, bu konuda yetersiz olduklarını belirttikleri ifade edilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde bu ifadeyi destekleyici bir çok araştırmaya ulaşılmıştır (Anıl ve Acar, 2008; Birgin ve Gürbüz, 2008; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Metin ve Demiryürek, 2009)

Danışmanlık Hizmetlerinde Yaşanılan Problemler

Öğretmen adaylarının danışmanlık hizmetlerinde yaşadıkları problemler incelendiğinde problemlerin fakülte danışmanları, uygulama öğretmenleri ve okul yönetimi ile ilgili üç alt başlıkta toplandığı belirlenmiştir. Öğretmen adayları uygulama öğretmenlerinin danışmanlıkları ile yaşadıkları problemlerin başında

uygulama öğretmeninin yeterliliği faktörü gelmektedir. Baştürk (2009) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının zaman zaman öğretmenlerin kullanmış oldukları yöntemlerin ya da öğretecekleri konuların yanlış olduklarını düşündüklerini ancak bu konuda öğretmen ile fikir alışverişine giremedikleri belirtilmektedir. Ayrıca bu çalışmada öğretmen adayı uygulama yaptıktan sonra dönütlerin düzgün verilmediği, Paker (2005) tarafından da belirtildiği gibi "iyi, fena değil, bir dahaki sefere daha iyi olur..." gibi ifadelerle yüzeysel bir dönüt verdiklerini belirtmektedir. Buna ek olarak çalışmalarda uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarının sınıflarında bulunmalarından rahatsız oldukları, öğretmenlerin alan öğretmeni olmama durumunda konuları yüzeysel işledikleri, zaman zaman dersleri uygulama öğretmenlerine bırakarak sınıftan ayrıldıkları, öğrencilere okul, idari işler vb. konularda yardımcı olmadıkları belirtilmiştir (Akbaşlı, 2010; Aydın, Şelçuk ve Yeşilyurt, 2007; Cansaran, İdil ve Kalkan, 2006; Çermik, Doğan ve Şahin, 2011; Demircioğlu, 2003; Deniz, 2010; Gökçe ve Demirhan, 2005).

Uygulama öğretmenleri ile ilgili yaşanan problemlere ek olarak öğretmen adayları okul yönetimi tarafından sağlanan danışmanlık hizmetleri ile de problemler yaşamaktadır. Bu problemlerin başında okul yönetiminin hiçbir şekilde öğretmen adayları ile ilgilenmemesi gelmektedir (Demircioğlu, 2003; Turgut, Yılmaz ve Firuzan, 2008; Yüksel, 2008). Bu çalışmalarda okul yönetiminin okulun ilk başında öğretmen adayını uygulama öğretmenine yönlendirdiği, bu aşamadan sonra hiç ilgilenmediğini belirtmektedir. Ayrıca idari işler ile ilgili hiçbir bilginin verilmediğini ya da kısmi bir bilgi verildiğini beyan eden öğretmen adayları okul hiyerarşinin nasıl işlediğini öğrenemediklerini beyan etmiştir.

Danışmanlık hizmetlerinin en önemli iki kolu kuşkusuz ki uygulama öğretmeni ve fakülte danışmanıdır. Fakülte danışmanları bu kadar önemli bir görevi üstlenmelerine rağmen gerek ders yükleri gerekse de diğer idari/bilimsel işleri nedeniyle öğretmen adaylarına gerekli ilgiyi gösterememektedir. İncelenen hemen hemen tüm çalışmalarda öğretmen adayları fakültelerindeki uygulama danışmanlarından memnun olmadıklarını belirttikleri ifade edilmiştir. Arı (2010), Baştürk (2009), Cansaran, İdil ve Kalkan (2006) ve Turgut, Yılmaz ve Firuzan (2008) tarafından yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmen adayları uygulama ile ilgili sorumlu olan öğretim elemanlarının genel olarak dönem başında kısa bir toplantı yaparak okullarını beyan ettiklerini, dönem sonu ya da haftalık raporları alarak değerlendirmeleri yaptıklarını bu süre dışında kendileri ile ilgilenmediklerini ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu danışmanların çoğunun okula gelip kendilerini takip etmediklerini, sorunlarına çözüm bulmadıklarını belirten öğretmen adayları çoğunlukla yazışmaları dahi kendilerinin yaptığını beyan etmiştir.

Yorum

İlgili makaleler incelendiğinde öğretmen adaylarının uygulamaları ile ilgili ciddi sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunların başında uygulama derslerinin ve uygulama sürelerinin azlığı dikkati çekmektedir. Sınıf öğretmenliği

alanındaki öğretmen adayları dışındaki hemen hemen tüm branşlardaki öğretmen adayları uygulamaları için kendi alanları ile ilgili derslere yeterince giremedikleri sonucuna ulaşmıştır. Literatürdeki bu alanda yapılan bildiri vb. şeklindeki çalışmalar da incelendiğinde birçok çalışmanın bu sorun üzerine odaklandığı görülmektedir (Alaz ve Birinci-Konur, 2009; Demirli ve Kerimgil, 2008; Ermiş, Uygun ve İnel, 2010; Karataş, 2010). Buna ek olarak önemli diğer bir konu öğretmenlerin yeterliliği üzerine yapılan eleştirilerdir. Uygulama öğretmenlerinin belirli kriterlere göre seçilmemesi öğretmenlerin mesleki gelişmelerinin ve motivasyonlarının önünde ciddi sınırlılıklar getirmektedir. Belirlenen önemli diğer bir sorun ise fakülte danışmanlarının ilgisi ve yeterliliğidir. Genel olarak bu danışmanların öğretmen adayları ile yeterince ilgilenmedikleri, danışmanların da öğretmenler gibi belirli kriterlere göre seçilmediği sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak geleceğin öğretmeni olacak adayların mesleki eğitimlerinde önemli bir yer tutan öğretmenlik uygulamasının daha verimli hale gelmesi için incelenen makaleler doğrultusunda:

- Uygulama derslerinin sadece dördüncü sınıfta değil ikinci sınıftan itibaren müfredata eklenmesi ve ağırlığının giderek artırılması;
- Fakülte danışmanlarının özellikle sınıf yönetimi konusunda uzmanlaşmış öğretim elemanlarından seçilmesine ve bu elemanların gerekiyorsa dönem boyunca uygulama okullarında bulunmaları sağlanması;
- Uygulama öğretmenlerinin ilköğretim okullarında uygulanan programın getirdiği yeterliliklere sahip öğretmenlerden seçilmeli ve bu öğretmenlerin eğitim fakülteleri tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim süreçlerine katılmaları sağlanması;
- Mümkün oldukça uygulama öğretmenlerinin en az yüksek lisans derecesine sahip öğretmenler tarafından seçilmesi;
- Uygulama okulları seçilirken okulların fiziki yapısı dikkate alınarak ilgili alan için uygun olup olmadığına bakılması;
- Uygulama okullarının sayıları artırılarak bu okulların öğretmen adayları tarafından seçilmesine olanak sağlanması;
- Öğretmen adaylarına farklı deneyimler kazandırılması amacıyla farklı türdeki okullarda uygulama yapma imkanı sağlanması;
- Uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı başına düşen öğretmen adayı sayısı azaltılması;
- Uygulama öncesi uygulama öğretmenlerine, okul idarecilerine aday öğretmenlerle ilgili ilişkiler ve aday öğretmenlerin nasıl yetiştirileceği konusunda hizmet içi eğitim verilmesi;
- Uygulamaya katılacak öğrenci grupları sayısının, uygulama okullarında derslerin işlenişini bozmayacak şekilde ve yeterince deneyim kazanma şansı sağlayabilecek şekilde azaltılması;
- Uygulama öğretmenleri, okul idarecileri ve fakülte yönetimi/danışmanı arasındaki iletişimin artırılması;
- Öğretmen adaylarının daha verimli gözlem yapabilmeleri için teorik derslerdeki etkinliklerin yeniden yapılandırılması;

- Öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ile ilgili sorunlar yaşamaması için sınıf yönetimi konusunda daha donanımlı yetiştirilmesi;
- Ülkemiz koşulları dikkate alınarak, başka ülkelerde uygulanan sadece adayın sorumluluğunda olan bir sınıfta uygulama yapma olanağının sağlanması;
- Öğretmen adaylarının kendilerini mesleki açıdan yetersiz gördükleri alanlarda eğitim alabilmelerini sağlayacak seçmeli ya da yan alan derslerinin ilgili müfredata eklenmesi;
- Öğretmen adaylarının motivasyonlarını artırmak için uygulama okulunda buldukları süre ve yapılan etkinlikler göz önüne alınarak staj ücreti ödenmesi;

son olarak da mümkün oldukça eğitim fakültesi bulunan üniversitelere yarı özel okullar açılarak bu okulların tamamen uygulama okullarına dönüştürülmesi bir çok sorunu önleyeceğinden özellikle önerilmektedir.

Ek-1. Çalışmaya Dahil Edilen Makaleler

Akbaşı, S. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sürecinde gözlemledikleri ilköğretim denetçilerinin etkinliklerine ilişkin görüşleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(1), 58-70.

Arı, A. (2010). Öğretmen adaylarının ilköğretim programıyla ilgili eğitim fakültelerinde kazandıkları bilgi ve beceri düzeylerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 251-274.

Aydın, S., Selçuk, A., ve Yeşilyurt, M. (2007). Öğretmen adaylarının "Okul Deneyimi II" dersine ilişkin görüşleri (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 75-90.

Baştürk, S. (2009). Investigating teaching practice course according to student teachers' opinions. *Elementary Education Online*, 8(2), 439-456.

Becit, G., Kurt, A. A., ve Kabakçı, I. (2009). Bilgisayar öğretmen adaylarının okul uygulama derslerinin yararlarına ilişkin görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 169-184.

Cansaran, A., İdil, Ö., ve Kalkan, M. (2006). Fen bilgisi eğitimi anabilim dallarındaki "Okul Deneyimi" uygulamalarının değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 83-99.

Çermik, H., Doğan, B., ve Şahin, A. (2011). Öğretmen adaylarında iz bırakan öğretmenlerle yaşanan deneyimlerin meslek tercihleri açısından incelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 2675-2688.

- Çetintaş, B., ve Genç, A. (2005). Almanca öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüş ve deneyimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 75-84.
- Demircioğlu, İ. H. (2003). Tarih uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmenleri ve uygulama okulları hakkındaki görüşleri: KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1),185-192.
- Demirli, C., Kerimgil, S., ve Donmuş, V. (2012). Türkiye'deki bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik görüşleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 369 -388.
- Deniz, S. (2012). Okul uygulama öğretmenlerinin uygulama sürecindeki rol ve sorumlulukları üzerine düşünceler. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(3), 898-909.
- Gökçe, E., ve Demirhan, C. (2005). Öğretmen adaylarının ve ilköğretim okullarında görev yapan uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması etkinliklerine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1), 43-71.
- Koç, C. ve Yıldız, H. (2012). Öğretmenlik uygulamasının yansıtıcıları: Günlükler. *Eğitim ve Bilim*, 37(134), 223-236.
- Kudu, M., Özbek, R., ve Bindak, R. (2006). Okul Deneyimi I uygulamasına ilişkin öğrenci algıları (Dicle Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(15), 99-109.
- Oğuz, A. (2004). Okul Deneyimi I dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 141-162.
- Özdemir-Özden, D. ve Özden, M. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi yeterliklerini kazanma düzeylerinin belirlenmesi: Dumlupınar Üniversitesi Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 175-186.
- Seçer, Z., Çeliköz, N., ve Kayılı, G. (2010). Okul öncesi öğretmenliği okul uygulamalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 128-152.
- Şahin, İ., Erdoğan, A. ve Aktürk, A. O. (2007). Öğretmen adaylarının okul uygulamalarından doyumlarını yordayıcı faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 509-517.
- Şaşmaz-Ören, F., Sevinç, Ö. S., ve Erdoğan, E. (2009). Öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerine yönelik tutumlarının ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(58), 217-246.

- Turgut, M., Yılmaz, S., ve Firuzan, A. R. (2008). Okul deneyimi uygulama sürecinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 8(2), 1-26.
- Yüksel, M. (2008). Öğretim yöntem-tekniklerinin kullanımına etki eden faktörler. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 3(3), 437-452.

Kaynakça

- Akbaşı, S. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sürecinde gözlemledikleri ilköğretim denetçilerinin etkinliklerine ilişkin görüşleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(1), 58-70.
- Alaz, A. ve Birinci-Konur, K. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine yönelik deneyimleri. *I. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Anıl, D. ve Acar, M. (2008). Sınıf öğretmenlerinin ölçme değerlendirme sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 44-61.
- Arı, A. (2010). Öğretmen adaylarının ilköğretim programıyla ilgili eğitim fakültelerinde kazandıkları bilgi ve beceri düzeylerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 251-274.
- Aydın, S., Selçuk, A., ve Yeşilyurt, M. (2007). Öğretmen adaylarının "Okul Deneyimi II" dersine ilişkin görüşleri (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 75-90.
- Baştürk, S. (2009). Investigating teaching practice course according to student teachers' opinions. *Elementary Education Online*, 8(2), 439-456.
- Becit, G., Kurt, A. A., ve Kabakçı, I. (2009). Bilgisayar öğretmen adaylarının okul uygulama derslerinin yararlarına ilişkin görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 169-184.
- Birgin, O. ve Gürbüz, R. (2008). Sınıf öğretmenliği adaylarının ölçme ve değerlendirme konusundaki bilgi ve becerilerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 163-179.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Cansaran, A., İdil, Ö., ve Kalkan, M. (2006). Fen bilgisi eğitimi anabilim dallarındaki "Okul Deneyimi" uygulamalarının değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 83-99.
- Çermik, H., Doğan, B., ve Şahin, A. (2011). Öğretmen adaylarında iz bırakan öğretmenlerle yaşanan deneyimlerin meslek tercihleri açısından incelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 2675-2688.
- Çetintaş, B., ve Genç, A. (2005). Almanca öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüş ve deneyimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 75-84.
- Demircioğlu, İ. H. (2003). Tarih uygulama öğrencilerinin uygulama öğretmenleri ve uygulama okulları hakkındaki görüşleri: KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1),185-192.
- Demirli,C. ve Kerimgil, S. (2009). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik görüşleri. *III. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu Bildiri Kitapçığı*, 1(3), 59-64 Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Demirli, C., Kerimgil, S., ve Donmuş, V. (2012). Türkiye'deki bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik görüşleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 369 -388.
- Deniz, S. (2012). Okul uygulama öğretmenlerinin uygulama sürecindeki rol ve sorumlulukları üzerine düşünceler. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(3), 898-909.
- Ermiş, H., Uygun, K., ve İnel, Y. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Okul Deneyimi II dersi etkinliklerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications Bildiri Kitapçığı*, 673-681.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlilik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Gökçe, E., ve Demirhan, C. (2005). Öğretmen adaylarının ve ilköğretim okullarında görev yapan uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması etkinliklerine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1), 43-71.
- Harmandar, M., Bayrakçeken, S., Kincal, Y. R., Büyükkasap E., ve Kızılkaya, S. (2000). Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesinde "Okul Deneyimi" uygulaması ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 148, 2-6.

- Karataş, S. (2010). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri (BÖTE) öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin zihin haritalarının analizi (Gazi Üniversitesi Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 159-173.
- Kiraz, E. (2001). Aday öğretmen-rehber öğretmen etkileşimi: Mesleki gelişimde diğer boyut. *Eğitim araştırmaları*, 1 (5), 85-92.
- Kiraz, E. (2002). Öğretmen adaylarının hizmet öncesi mesleki gelişiminde uygulama öğretmenlerinin işlevi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(1), 183-196.
- Koç, C. ve Yıldız, H. (2012). Öğretmenlik uygulamasının yansıtıcıları: Günlükler. *Eğitim ve Bilim*, 37(134), 223-236.
- Kudu, M., Özbek, R., ve Bindak, R. (2006). Okul Deneyimi I uygulamasına ilişkin öğrenci algıları (Dicle Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(15), 99-109.
- Küçükahmet, L. (2007). 2006-2007 Öğretim yılında uygulanmaya başlanan öğretmen yetiştirme lisans programlarının değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 203-218
- MEB. (1982). *XI. Milli Eğitim Şurası*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Metin, M. ve Demiryürek, G. (2009). Türkçe öğretmenlerinin yenilenen türkçe öğretim programlarının ölçme değerlendirme anlayışı hakkındaki düşünceleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 37-51.
- Oğuz, A. (2004). Okul Deneyimi I dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 141-162.
- Oral, B. ve Dağlı, A. (1999). Öğretmen adaylarının okul deneyimine ilişkin algıları. *Çağdaş Eğitim*, 254, 18-24.
- Özdemir-Özden, D. ve Özden, M. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi yeterliklerini kazanma düzeylerinin belirlenmesi: Dumlupınar Üniversitesi Örneği. *Balkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 175-186.
- Paker, T. (2005). Öğretmenlik uygulamasında öğretmen adaylarının uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının yönlendirmesiyle ilgili karşılaştıkları sorunlar. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı*, 617- 620. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Reecer, M. (1995). Talking substance: Common curriculum and time together bring depth and direction to teacher discussions. *American Educator*, 19(2), 26-32.

- Seçer, Z., Çeliköz, N., ve Kayılı, G. (2010). Okul öncesi öğretmenliği okul uygulamalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 128-152.
- Shants, D. (1995). Teacher education: Teaching innovation or providing an apprenticeship? *Education*, 115(3), 339-343.
- Şahin, İ., Erdoğan, A. ve Aktürk, A. O. (2007). Öğretmen adaylarının okul uygulamalarından doyumlarını yordayıcı faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 509-517.
- Şaşmaz-Ören, F., Sevinç, Ö. S., ve Erdoğan, E. (2009). Öğretmen adaylarının okul deneyimi derslerine yönelik tutumlarının ve görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(58), 217-246.
- Turgut, M., Yılmaz, S., ve Firuzan, A. R. (2008). Okul deneyimi uygulama sürecinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 8(2), 1-26.
- Yılmaz, K., ve Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ile ilgili görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 12(3), 195-213.
- YÖK. (1998). *Fakülte-okul işbirliği, Yök Dünya Bankası Milli eğitim geliştirme projesi, hizmet öncesi öğretmen eğitimi*. Ankara.
- Yüksel, M. (2008). Öğretim yöntem-tekniklerinin kullanımına etki eden faktörler. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 3(3), 437-452.